

Debata s Madeleine Albright: Role České republiky ve světě

(přepis mluveného slova)

Jan Urban: Dobrý den, ten, kdo neví, kdo je naším hostem, tady nemá co dělat. Bude se mluvit česky. Pokud nebudeme nějaké slovo chytat napoprvé, tak přejdeme do angličtiny. A nakonec je připraveno malé překvapení. Možná přijde i kouzelník. Madeleine Albright.

Madeleine Albright: Moc mě těší, že jsem tady, a děkuju mockrát, Honzo. Ale musím říct, že někdy lidé nevědí, kdo jsem. Jela jsem nedávno z Číny přes Chicago a odstrojovala jsem se tam pro všechny ty lidi z ochranky a najednou jsem dala všechny moje lahvičky před sebe a ta paní přede mnou řekla: „Kde jste koupila všechny ty lahvičky, ty moje nefungují dobře.“ Pak jsem šla skrz ten magnetometr a ten strážný, se na mě podíval a řekl: „Pane bože, to jste vy. Já jsem z Bosny a každý v Bosně ví, kdo jste, a kdyby nebylo vás, tak by nebyla Bosna. Musíte do Bosny přijet. A můžu se s vámi vyfotit?“ Tak najednou zastavil celou tu dlouhou frontu a vyfotili jsme se. A já jsem pak šla zpátky a ta paní se na mě podívala a řekla: „Co se to vlastně stalo?“ Já jsem řekla: „No já jsem byla ministryní zahraničí.“ A ona řekla: „Z Bosny?“ Tak...

Jan Urban: Tak myslím, že tohle tady nehrozí. Jenom abych ukončil jakékoli dohady, nejde o bývalou ministryni zahraničí Bosny a Hercegoviny.

Tématem dnešního setkání je *Role České republiky ve světě*. Madeleine Albright k tomu uvede takový širší vstup.

Madeleine Albright: Děkuju. Já jsem napsala knížku, jmenovala se *Doporučení budoucímu prezidentovi* a dala jsem to Baracku Obamovi a napsala jsem, tohle musím říct anglicky: „With the audacity to hope that this book will be useful“ („S troufalou nadějí, že tato kniha bude užitečná“). A tam jsem popsala všechny problémy, které příští americký prezident bude mít, a opravdu je všechny má.

Zprvé, jak dělat něco proti teroristům, a ne, aby teroristů přibývalo kvůli tomu, co se dělá. Dělat něco pro nešíření jaderných zbraní. Pomoci, aby ve světě nebyly takové rozdíly mezi bohatými a chudými, aby se něco dělalo pro ochranu životního prostředí a energii a aby jídlo bylo pro všechny. A také aby se vrátilo dobré jméno demokracie. A ani jsem do toho nedala finanční krizi.

To jsou opravdu hrozné problémy a dvě horké války, jak tomu říkáme, Irák a Afghánistán. A je třeba mluvit s Íránem a s Koreou a musíme trochu dbát na to, co se děje v Africe, protože tam umírá nejvíc lidí. A to se vlastně děje i v Jižní Americe, protože tam Hugo Chávez dělá nejrůznější problémy. Tak to je největší program. A je třeba se ptát, jakou hru hrají jiné země. A já vždycky říkám: „Amerika je nejsilnější země na světě, ale žádnou z těch věcí nemůže dělat sama.“

Já právě teď pracuji na nové Strategické koncepci pro NATO. Jak víte, bylo šedesáté výročí NATO a členové se rozhodli, že bude skupina expertů, já říkám starých lidí, kteří na tom pracují, a já jsem jejich předsedkyně. Mluvíme o tom, jaké zodpovědnosti všechny země mají. A já si myslím, že Česká republika teď jako spojenec v Alianci a v Evropské unii jich má velkou část, a měla by se dívat na všechny ty problémy, o kterých jsem mluvila. Víím, že to není lehké, hlavně když člověk bydlí v malé zemi, která je uprostřed Evropy. Ale myslet na ty problémy, které jsem popsala prezidentu Obamovi, aby lidé chápali, jak je to všechno komplikované a jak jsou všechny tyto problémy provázány. A tak myslím, že to, co je důležité, je přemýšlet o tom, co Češi a druzí mohou dělat, aby opravdu na těchto problémech pracovali. A já myslím, že o tomhle můžeme mluvit dál.

Jan Urban: Konec úvodu, vaše otázky, a jak už je dnes tradicí, studenti mají přednost. Počkejte si na mikrofon a mluvte česky, pokud jste Češi. Začneme támhle v rohu, pak tady pan kolega.

Publikum: Dobrý den, Valvoda, student Filozofické fakulty. Já bych měl jednu otázku, která zní takto: Jak byste hodnotila výkon České republiky v zahraniční politice za poslední rok a půl? Jacques Rupnik nedávno zmínil, že se Česká republika stala největší neziskovkou v Evropě. Souhlasíte s tímto vyjádřením? Prosím komentář. Děkuji.

Madeleine Albright: Je hrozně důležité, že už nejsem diplomat. Já jsem Čecho-Američanka a musím říct, že jsem vždycky pyšná na to, že jsem se tady narodila. A opravdu taky všechno sleduji a jsem tady, protože je to dvacet let od sametové revoluce a všichni jsme se na to dívali. A lidi v Americe si stále myslí,

že všechno, co se tady stalo před dvaceti lety, bylo něco zázračného. A lidé se na to dívají jako na model. Prezident Havel, když přijel poprvé do Ameriky, tak já jsem s tím trošku pomáhala, a on mluvil k našemu Kongresu a ještě teď je velikánským hrdinou v Americe. Lidé si myslí, že tady udělal fantastické věci. A já jsem sama byla hrozně hrdá na to, že před deseti lety jsem u toho jako ministryně zahraničí byla, když Česká republika vstoupila do NATO. A taky jsem byla moc ráda, když jste se stali členem Evropské unie.

A taky jsem si myslela, že to bude moc důležité, až Česká republika bude předsedat Evropské unii. A lidi se na to těšili a mluvili o tom. Musím vám upřímně říct, že když jsem byla v Clintonově administrativě, tak vždycky, když se v Čechách něco stalo, tak lidi řekli: „Tví Češi, tví Češi udělali to, tví Češi udělali ono.“ Já jsem vždycky zodpovědná za všechno, co se tady děje. A pravda je, že jsem byla smutná, když jsem viděla, co se stalo. Že vlastně ten moment předsednictví, když to mohlo být opravdu něco důležitého, tak tady zkrachovala vláda. Dobře se tomu nerozumělo a vlastně tu byla šance ukázat něco opravdu důležitého.

A také musím říct a začnu takhle, protože tohle přijde. Já myslím, že čekat tak dlouho s tou Lisabonskou smlouvou, lidi se dívali na to, co se vlastně děje a proč. A pravda je, že plno lidí na světě věří v to, že je globální oteplování a je to trošku divné, když prezident této země tomu nevěří. Tak tohle jsou věci, u kterých lidé opravdu chtějí vědět, co se tady děje. A proto jsem moc ráda, že tady můžu být na to dvacáté výročí a jet zpátky a opravdu trošku vysvětlit, co se tady děje. A doufám, že od vás se dozvím, co se děje. Protože já vím, že se nemá říkat, že je to všechno na vás, na mladých lidech, ale je to všechno na vás. Tak by mě moc zajímalo, co vy o tom všem řeknete, ale momentálně si myslím, že ta česká politika nebyla v poslední době tak báječná.

Publikum: Ve studentském prohlášení se píše, že Česká republika je nevyzpytatelný partner, a taky se tam říká, že Češi spíše řeší vlastní problémy, než aby se zajímali o to, co se děje ve světě. Je tahleta diagnóza trefná a je to problém?

Madeleine Albright: Víte co, tohle se děje všude, například v Americe také. Když jsou momentálně problémy s naší ekonomikou, když je vysoká nezaměstnanost, tak lidé dbají na sebe a ne na to, co se děje ve světě. Ale důvod, proč jsem jenom řadila všechny ty problémy, které existují v mezinárodní politice, je ukázat, že musíme pracovat všichni dohromady a že proto dbát jenom na sebe, nejenom že je to sobecké, ale taky to nepomůže. A že nejrůznější problémy jsou spojeny a že je důležité přemýšlet o tom, co je možné dělat venku a že člověk nemůže jako individuum dbát jenom na sebe, a že země nemůže dbát jenom na sebe.

Jan Urban: Kolega tady uprostřed.

Publikum: Hezké dobré odpoledne, paní ministryně. Moje jméno je Tomáš Bouška, chci vás moc pozdravit a přivítat vás opět v Praze. Chtěl bych se vás zeptat na jednu takovou zapeklitou věc. My si teď připomínáme to dvacáté výročí a já bych se vás chtěl zeptat, jestli byste pro nás neměla nějaký návod, jak se tou nedávnou historií správně zabývat, protože my máme dnes velký pedagogický problém, a to nejenom ve školách, možná i v rodinách, jak o té historii informovat. Není ještě dost daleko, abychom o ní mohli zcela otevřeně říct, jaká byla. A učitelé mají ve školách spoustu problémů, jak to mladé generaci, těm úplně nejmenším, začít vysvětlovat. Tak se chci zeptat, jestli vy, z odstupu, byste neměla pro nás několik rad. Děkuju.

Madeleine Albright: Děkuji za otázku. Já vám musím říct, a můžete se mi smát, ale já jsem se tady narodila. Můj otec byl československý diplomat a v čase druhé světové války jsme byli v Londýně a pak jsme se sem na pár měsíců vrátili a on pak byl československým velvyslancem v Jugoslávii a pak, protože přišli komunisté, jsme odjeli. 11. listopadu jsme dojeli do Ameriky a já jsem se od mého otce učila historii a měla jsem opravdu takové představy, že tohle byla mezi válkami fantastická země a že prezident Masaryk byl báječný a že Češi a Slováci se mají rádi a tak dále. Různé věci o tom, jaká to byla báječná zem.

Pak, když jsem byla studentkou, tak jsem psala o tom, jak vlastně komunistické systémy vypadají, a co se mění v komunistickém systému. A psala jsem svůj doktorát o tom, co se tady stalo v šedesátém osmém roce, jaký vliv měli na té změně českoslovenští žurnalisté, a moc jsem se dívala na to, co tady bylo. Myslela jsem si, že to jak Češi přemýšlí, jak předělat komunismus na „socialismus s lidskou tvář“, že by to mohlo být něco důležitého a znamenitého. A právě jsem teď před pár měsíci mluvila s Gorbačovem o tom, že vlastně tím, že sem přijely sovětské tanky, tím zabil komunistus. Protože tady se něco dělo, Češi opravdu přemýšleli, jak předělat systém, aby fungoval pro lidi.

Já tohle opravdu moc sleduju. A právě když se věci děly v Evropě v osmdesátém devátém, co bylo hrozný - právě jsem teď na obědě o tom mluvila - já jsem napsala článek do novin, bylo to tak nějak 12. listopadu 1989 a řekla jsem: „V Berlíně tancují, a co dělají Češi?“ A tady se nic nedělo podle toho, co jsme viděli. Taky jsem psala o Polsku atd. Ale najednou se tohle všechno vzbudilo a pak jsem šla zpátky a dívala jsem se na všechny ty kořeny toho a různé disidenty, kteří na tom pracovali léta. A Václav Havel, který seděl v žaláři, a jiní lidé, kteří tady dneska jsou, ti na tomhle tolik pracovali. A já si myslím, že se o to zasloužili čeští lidé, protože měli takové demokratické nápady uvnitř a viděli, že takhle se nedá žít - pod komunismem a pod takovým systémem, který opravdu zabíjí duši lidí.

Když jsem se na to dívala, tak jsem si myslela, že to bylo něco magického. A já jsem sem přijela v lednu, prezident Havel už byl prezidentem, a šla jsem na Hrad a dala jsem mu knížku, protože můj otec napsal knihu o historii Československa. Podala jsem mu ji a on řekl: „Já vím, kdo vy jste, vy jste paní Fullbright.“ A já jsem řekla: „Ne, já jsem paní Albright.“ A pak, protože jsem tady byla s *National Democratic Institute*, což byla organizace, která vlastně pomáhala lidem taky v Polsku a jiných zemích se učit o demokracii, tak jsem se ho zeptala: „Jak vám můžu pomoci?“ A on řekl: „Můžete nám pomoci tím, že nám pomůžete napsat volební zákon.“

Tak jsme tady měli různé experty, pracovali jsme na tom a pak jiní lidé na Hradě, například Michal Žantovský, řekli: „My teď zakládáme kancelář pro prezidenta, můžete nám pomoci?“ Tak jsme šli na Vikárku a seděli jsme tam a dělali jsme nejrůznější obrázky toho, jak to má vypadat. Sněžilo, byl leden a já jsem pak šla pěšky přes Karlův most zpátky do hotelu a myslela jsem si: „Co tady dělám, už jsem prožila celý život, a jsem tady zpátky.“ Pro mě to byl opravdu báječný moment a pak Havel přijel do Ameriky, a jak jsem řekla, každý si ho tam hrozně vážil, pro mě to byl moc důležitý moment. A já myslím, že to byli asi vaše rodiče, kteří na tomhle pracovali a oni si zaslouží, aby každý věděl, jací byli. Ta otázka byla o odvaze, jak vlastně byli stateční. A pro mě, a doufám, že o tomhle trošku můžeme mluvit, je zajímavé, proč vy tohle momentálně necítíte. Protože to není lehké žít v demokracii. Demokracie není událostí, je procesem. To není jen jedna minuta. Já jsem se vrátila v červnu na volby, byla jsem jeden z pozorovatelů voleb, a lidi šli rádi volit, a bylo to báječné. Pak jsme se vrátili a Honza Urban byl vlastně campaign manager - tak se my známe. A pak jsme se vrátili do Lucerny a lidi zpívali *We Shall Overcome*. Já jsem trošku emotivní o tomhle. A proto se od vás chci trošku naučit, co se tady stalo za těch posledních dvacet let.

Jan Urban: Ať se přihlásí další tázající, tamhle jsem viděl ruku někde nahoře, vidím nějaké ruce? Dobře, prosím.

Publikum: Karel Světnička, ač na to nevypadám, tak také student, dříve jsem studovat nesměl. Mám otázku. K tomu se vrátím, co jste před chvílí říkala ohledně našeho současného pana prezidenta. Když si vzpomenete na nějaké diplomatické zvyklosti z dřívějška, jak byste si dříve, když jste ještě byla diplomatem, nebo diplomacii vlastně vedla, jak byste si vysvětlila v mezinárodní politice skutečnost, že prezident oznámí něco národu ohledně Benešových dekretů a ihned odjede do Moskvy? Jak si toto vysvětlit?

Madeleine Albright: Víte co, pro mě to není nejjednodušší. Vy bydlíte ve svobodné zemi a já jsem Američanka a můžu odjet. Ale pravda je, že dobře nerozumím tomu, co váš prezident dělá. Opravdu tomu nerozumím, protože zaprvé, podle toho, co jsem se já naučila, jsem si vždycky myslela, že Češi, Československo, Česká republika se hodí do Evropy. Byla jsem tady v devadesátém prvním a dělali jsme takový velký průzkum, ptali jsme se lidí, jestli chtějí být Evropané. Teď si nepamatuji procento, ale bylo obrovské. Každý chtěl být Evropanem. A nejenom Čechem nebo Slovákem, ale Evropanem.

A tak jsem se moc divila tomu, že se vůbec objevily otázky, jestli on chce být členem Evropské unie. Nerozumím dobře té politice. A proč jel do Moskvy, to taky. Musí se jezdit do Moskvy, já taky jezdím do Moskvy. Je důležité mít dobré mezinárodní vztahy s Rusy. Je to velká země a je blízko vás a je tu různá historie. Pro mě to není špatné jezdit do Moskvy. Člověk musí mluvit s těmi, které nemá rád, a vlastně vysvětlit, co se tam děje. Ale nerozumím dobře věcem, co váš prezident dělá. Já ho musím dneska večer vidět, tak si musím dát pozor.

Publikum: Paní Albright, Igor Blaževič. Otázku. Já osobně nerozumím tomu, když Hilary Clinton přijede do Číny a řekne, že lidská práva nejsou na pořadu dne. Nebo když Obama, který vzbuzuje tolik nadějí a má všechny ty úkoly, které popisujete, se vyhne setkání s dalajlamou. Máte na to vysvětlení nebo zdůvodnění? Pro mě je to dost matoucí.

Madeleine Albright: Zaprvé musím, když jsem říkala takové hrozné věci proti Klausovi, musím říct i něco proti prezidentu Bushovi. Protože já myslím, že americká diplomacie posledních osm let byla hrozná a děly se věci, které to opravdu pro Spojené státy zkomplikovaly.

A jsou velikánské problémy s tím, jak pracovat s Čínou nebo co dělat s Rusy a tak dále a já si myslím, že je důležité dělat obě věci ve stejné době. Mluvit o jaderných zbraních s Íránem a ještě říkat, že se musí podporovat ti lidé, kteří tam opravdu volili. Když jsem já jezdila do Číny, tak to vždycky bylo takové, opravdu to bylo nudné. Protože oni vždycky museli mluvit o Tchaj-wanu a my jsme vždycky museli mluvit o jiných věcech. Vždycky to bylo stejné, ale já jsem se rozhodla, že budeme mluvit o lidských právech a uvidíme se s dalajlamou a budeme mluvit o těch těžkých věcech, o kterých musíme mluvit.

Ale já v tomhle nechci hájit naši vládu. Já si myslím, že je důležité se vidět s každým a podporovat ty, kteří jsou disidenty. Pro mě je to moc důležité.

Jan Urban: Studenti mají přednost, takže prosím mikrofon tam a potom František Janouch.

Publikum: Kateřina Machová-Ondřejová, Filozofická fakulta. Já bych to zase sobecky trochu vrátila k té České republice. Myslím si, že problém je ten, že opravdu všichni v zahraničí vidí hlavně pana prezidenta, a to, co se děje jinde v naší mezinárodní politice, to už je hodně nečitelné, protože je to roztříštěné. Mě by zajímalo, jestli byste pro nás měla nějakou radu jak navenek působit nějak konzistentně, najít si nějaký jeden směr a ten pak dodržovat, abychom byli čitelní pro zbytek světa. Co by v tomhle bylo nejdůležitější podniknout?

Madeleine Albright: No zaprvé, já si myslím, že je důležité vidět se jako ti, kteří něco dělají, aby řešili všechny ty problémy, které potřebují, abychom pracovali dohromady. A i když je to malá země, tak jsou opravdu věci, které jsou potřeba. Zaprvé pomáhat. Například pro mě je jednou z nejhorších věcí na světě to, že je takový rozdíl mezi zeměmi, kde jsou bohatí lidé a hrozně chudí lidé, a že to jsou problémy, na kterých se dá pracovat dohromady, dávat pomoc a taky jezdit někam a dávat rady.

Já si také myslím, že je opravdu velikánský environmentální problém s globálním oteplováním. A to je něco, na čem všichni musejí pracovat. Amerika na tom musí opravdu pracovat, protože my děláme největší problémy. Čína teď dělá víc, ale pracovat dohromady na tom, co se děje v Kodani, a na všech těch věcech, o kterých jsem mluvila. I když člověk má jenom malou část tohohle, protože na tom musí pracovat všichni. Ale hlavně, si myslím, že je důležité být takovým příkladem toho, co vlastně lidé, kteří jsou svobodní, mohou dokázat.

Když jsem poslouchala ten panel předtím, co vlastně ta demokracie znamená. Demokracie potřebuje, aby na tom lidé každý den pracovali a ne se najednou vykašlali na všechny politiky a řekli: „Já s tím nechci mít co dělat.“ Protože bez lidské práce v tomhle všem se nic nestane. Já myslím, že nejdůležitější věc je, že tohle je zem, kde demokracie měla tradice a která může ukázat a pracovat s jinými na další demokracii.

Publikum: mé jméno je a mám otázku k paní Madeleine, která mnoho let vedla americkou zahraniční politiku. Byla to z vašeho pohledu kompetentní politika? Byli tam kompetentní lidé nebo ne? Já řeknu dvě věci, se kterými jsem se setkal. V roce 1986 jsem chtěl poslat první počítač Václavu Havlovi. Byl to takový malinký počítač. Havel, když ho potom dostal, tak za deset minut měl vyřízeny celní formalities a odvezl si ho domů. Já ovšem, abych neporušil pravidla, jsem musel dva měsíce jednat s americkým velvyslancem, aby se udělala výjimka z *COCOM Regulations*. A teprve po dvou měsících jsem ji dostal. Mohli jsme to asi poslat i jinak, ale já jsem nechtěl porušovat žádné předpisy.

A druhá otázka je ještě závažnější. Přesně před dvaceti lety, 4. listopadu 1989, přijel do Wroclawi Karl Schmidt, prezident *National Endowment of Democracy*. Šli jsme spolu na večeři. On byl tři dni v Praze, byl na večeři u paní velvyslankyně Shirley Temple a řekl mi, že byl přesvědčován ze strany amerického velvyslanectví, že to je velmi stabilní režim, že během dvou tří let se v Československu nebude nic dít. Jaký je k tomu Váš komentář?

Madeleine Albright: Zaprvé, možná že tady lidé věděli, že se něco stane, ale pravda je, že nikdo z těch lidí, kteří byli experty na komunismus, si nemyslel, že ta zeď spadne. A lidé, kteří říkají, že to věděli, tak lžou. Protože podle toho, co jsem já četla, nikdo to nepředvídal. Mě vždycky například zlobilo, že v šedesátém osmém roce se v Americe nic nedělo, v padesátém šestém také ne. A hlavně si myslím, že podle americké zahraniční politiky je to těžké, dělat revoluci, to musejí dělat lidi vevnitř. A já myslím, že jsme se naučili trošku ne jak to dělat, ale trošku podporovat.

Pan Michnik právě odešel, ale stalo se to, že byli různí lidé, labour unions atd., kteří podporovali Solidaritu tak, že nedělali revoluce, ale pomáhali jim. A myslím, že tomu se dobře nerozumělo. Jak jsem řekla, já jsem napsala takový pitomý článek, kde jsem řekla: „Co se děje v Československu, nic se tam neděje.“ Vlastně jsme tomu dobře nerozuměli. Protože lidé sem přijeli a neměli šanci opravdu se bavit s lidmi. Já

jsem tady byla v šedesátém sedmém a vůbec jsem nerozuměla tomu, co se tady v té době dělo, protože jsem viděla lidi, kteří byli staří, kteří tomu dobře nerozuměli. Já myslím, že je to těžké, opravdu se dostat dovnitř do okruhu lidí, kteří tomu rozumí. My jsme se viděli poprvé v březnu 1989, pamatuješ si (na Václava Havla), já jsem byla na večeři, kde byl Jirka Dienstbier, a trošku jsem začala rozumět tomu, co tady začalo. Ale já myslím, že jsme tomu dobře nerozuměli.

S tím COCOM, my jsme se těch počítačů hrozně báli. Máme všemožné zákony o tom, co vlastně vyvézt a jaké naše technologické vynálezy se mohou předat komunistům.

Jan Urban: Já se omlouvám, já jsem přehlédl, že máme i balkon, takže pane kolego, prosím.

Publikum: Já jsem cizinec, proto budu mluvit anglicky. Můžu? Díky.

Madeleine Albright: Budu se snažit porozumět.

Publikum: Ne, to platilo publiku, ne vám samozřejmě. Paní Albright, rád bych se vás zeptal, jaký je podle vašeho názoru rozdíl mezi ruskou invazí do Československa a americkou invazí do České republiky, Polska a dalších evropských zemí? Dnes těmto zemím vnucují USA svou volbu – také ve vojenské oblasti. Když jim chcete vnutit instalaci svých vojenských zařízení. Nebo například když vaše vzdušné síly zabijí několik lidí v Itálii. A vy za to nepřevzmete žádnou zodpovědnost. To je vojenská invaze. Vypadá to elegantněji než obvykle, ale stále je to vojenská invaze. Kde je rozdíl?

Madeleine Albright: Ani nevím, kde začít s odpovědí na tohle. Jestli nerozumíte tomu, co byla sovětská invaze do Československa v roce 1968, pak se k tomu musíte vrátit a číst. A já mimochodem nebráním každou událost americké zahraniční politiky. Ale myslím, že základem je, že Spojené státy jdou do země na žádost a s cílem různými způsoby pomoci. A děláme mnoho chyb, ale není nic, co by se dalo srovnat se sovětskými tanky přijíždějícími a zabíjejícími svobodného ducha Čechoslováků v roce 1968.

Publikum: Pardon, předem se omlouvám, bylo mi dáno jméno Josef Novotný a nejsem student a nikdy jsem jím nemohl být. K paní Madeleine Albrightové bych měl takový dotaz. Jestliže máte doopravdy zájem o čistou historii tohoto dvacetiletí, prosím pěkně, dejte mi tři minuty, já to trochu shrnu. Ta otázka v tom bude, moment. Dovolte mi vrátit se jenom do Činoherního klubu, protože tam to začalo totiž tím, že tam přinesl ředitel Svobodného slova poprvé Svobodné slovo. V ten moment se celé to sesazení, které bylo v Činoherním klubu, rozdělilo na revolucionáře a funkcionáře. Noviny ze Svobodného slova se dostaly do divadla ABC. Z divadla ABC do Filmové akademie a potom do dalších divadel. A tak se spojili revolucionáři s herci a studenty. A druzí byli ti, co se scházeli ve Špalíčku a v Laterně Magice.

Jan Urban: Prosím vás o tu otázku.

Publikum: Otázka zní, že tento systém, který vznikl, vytvořil nové nešťastné lidi. A já se ptám, tito nešťastní lidé, kteří nikdy nepoznali pocit svobody, jsou vlastně největší nepřátelé svobody.

Jan Urban: Čili otázka zní, jestli...

Publikum: Čili otázka zní, co s tím?

Jan Urban: Dobře, rozumíme. Děkujeme, pane.

Madeleine Albright: Víte co, já si myslím, že opravdu je to těžké konverzovat s tolika lidmi. Ale chtěla bych říct tohle: Demokracie znamená, že lidé chtějí rozhodovat o svém životě. Každý chce mít právo rozhodnout si o svém životě. Ale to taky znamená, že lidé musejí brát zodpovědnost za svůj život a že nemusejí čekat a nemůžou čekat na to, aby někdo jiný to dělal za ně.

A když jsou lidi nešťastní, tak je opravdu důležité, aby pracovali pro to, co chtějí. V Americe se říká, že nejde o to, aby každý měl všechno stejné, ale aby měl stejnou příležitost ke zlepšení. A já myslím, že, jak jsem řekla předtím, je demokracie hrozně komplikovaná. Amerika je přes dvě stě let stará a taky v tom máme ještě problémy. Optimismus je v tom, že každý může ze sebe něco udělat. A že být nešťastným není funkce celého života. Každý může být tím, kdo si sám rozhodne co se sebou dělat, a to je, myslím, nejdůležitější.

Publikum: Irena Kalhousová, taky už tedy nejsem student. Ale mluvili jsme o tom, že česká zahraniční politika není příliš čitelná, a já bych se chtěla zeptat na politiku současnou americkou, protože už tady ta otázka padla. V Číně je nečitelná a ona začíná být také nečitelná vůči tomuto regionu, jak jsme byli svědky

v minulých týdnech. Jestli byste nám mohla říct, jak vy vůbec vnímáte americkou politiku vůči tomuto regionu. Jestli už jsme absolutně nedůležití, a tudíž budeme nadále i přehlíženi a měli bychom se tedy na to nějak připravit. Děkuju.

Madeleine Albright: Já teď mluvím jako bývalý americký politik, ministryně zahraničí. Já musím říct, že je to hrozně zajímavé, když se člověk narodil tady, jaké je to jiné být reprezentantem Ameriky. To je největší, opravdu nejmocnější země a má různé zodpovědnosti, které malá země nemá. A na to, co my musíme jako Američani dělat pro stabilitu, co dělat ve všech těch problémech, o kterých jsem napsala, a jak my na to vlastně musíme jít.

Myslím, že pro Ameriku momentálně je Evropa hrozně důležitá. Že je to nejlepší partner, kterého máme, protože myslíme docela stejně, ne ve všem, ale tak obecně. Máme hodnoty, na kterých se shodneme. A lidi v Americe chtějí vidět silnou Evropu. Já vím, že prezident Havel tohle napsal nebo podepsal, že vlastně lidi nemyslí dost na tyto hodnoty. A já jsem mu na to odpověděla: „Můžete být rádi, že nejste největší problém na světě.“ A že to, co je také důležité, je, že vy teď najednou nemůžete být oběti. Ale musíte být taky partneři a vidět se jako partneři, protože jste v NATO a v EU. A také jsou zodpovědnosti, a není možné být jenom těmi, kteří si myslí, že to tu nefunguje, nebo co můžete dělat, že jste chudí, že tohle neumíte atd. Amerika potřebuje vás jako partnera a zabývat se jinými částmi světa. A tak to vidíme my jako Američani.

Publikum: Dobrý den, Sandra Brožová, studentka Právnické fakulty. Paní ministryně, já vás vítám v Praze a dovoluji, abych vám poděkovala za podporu, za vaši záštitu, kterou jste poskytla Pražskému studentskému summitu, úžasnému vzdělávacímu projektu, jehož já jsem jednou z účastnic. A dovoluji, abych se vás zeptala na váš osobní názor na to, že váš současný prezident Barack Obama byl nedávno oceněn Nobelovou cenou míru, přestože je v prvním roce svého funkčního období a ještě neměl příležitost něco významnějšího dokázat.

A na druhou stranu náš pan prezident Václav Havel, který se zasloužil o demokracii v naší zemi a svým dlouhodobým úsilím a jednáním přispěl k rozpadu celého sovětského bloku a vlastně k vývoji celé střední Evropy a možná i celé zahraniční politiky na světě, sice byl mnohokrát nominován, ale zatím tuto cenu nedostal. Tak Vám moc děkuju za odpověď.

Madeleine Albright: No zaprvé, já s tím nemám co dělat. A zadruhé, Obama se nejmenoval sám. To udělal někdo jiný. Já myslím, že v tom je trošku ta otázka, která padla předtím. Lidi očekávají moc od toho, co udělá. A myslím, že pro něho je to hrozně těžké najednou být jmenován takhle na začátku. Myslím, že on sám z toho byl hrozně překvapený. A jak my říkáme, nenominoval se sám. A já sama si myslím, že Václav Havel opravdu by ji měl dostat, protože on dělal všechno, o čem my tady teď mluvíme. A jak se dívám na to, co všechno udělal, tak myslím, že by ji měl dostat. A já si taky myslím, že Bill Clinton by ji měl dostat.

Publikum: Dobrý den, Jaroslav Bican z Filozofické fakulty. Já bych se ještě rád vrátil k té roli České republiky ve světě a chtěl bych se zeptat, jestli přece jenom by Česká republika tu roli ve světě neměla mít nějak lépe nadefinovanou, než jenom být dobrými partnery v NATO a v Evropské unii. Jestli by si přeci jenom neměla najít nějakou jednu specifickou oblast, která by nějak třeba vycházela z jejich specifických historických zkušeností a tak. Děkuju.

Madeleine Albright: Já myslím, a je to dobré sedět tady s tebou (k Janu Urbanovi), protože si myslím, že by bylo dobré, kdyby Češi vzali to, co se naučili za těch dvacet let. Vlastně co to je vybudovat novou demokracii. A je plno zemí, které jsou na východ od vás, které by tohle potřebovaly. Opravdu by to pro ně bylo důležité. A my jsme s Honzou dělali různé věci s *National Democratic Institute*, on byl v Chile a to, co se lidi naučili v jedné zemi, se dá opravdu přemístit do druhé a vy tady máte nejenom ty dobré věci, ale i ty v nichž je těžké vybudovat demokracii a principy volného trhu. A to, co jste se vy naučili, se dá přenést někam jinam. A je plno zemí, kde se tohle dá dělat. A také máte báječnou technologii a jsou věci, které malá země může dělat v jiných. To si myslím. Učit.

Jan Urban: Já si dovoluji malinkou vsuvku. Je tady pár známých tváří z Člověka v tísni, z organizace, která ovlivnila v tomto smyslu českou zahraniční politiku už před mnoha lety a dělá právě tuto pomoc do zemí, kde demokracie ještě nevládne. A navíc i ministerstvo zahraničí samo se pokouší o nějakou takovou definici. Já bych připomněl jenom to, co jsem viděl zblízka, a to byly tři roky vládu sponzorovaného programu v Iráku, který se vykašlal na vojenské, ropné a infrastrukturní projekty a dělal něco, v čem jsou Češi světovou špičkou, a to je ochrana památek. Dodnes se na to v Iráku vzpomíná, protože to nikdo jiný nedělal, a přitom to pro ně je obrovská součást národní identity. Dodnes v Bagdádu, a především v Kurdistánu, se vzpomíná na pana profesora Cepla, který tam byl těsně po válce a přednášel

tam o ústavnosti. Čili já bych jenom podpořil, co říkala paní Albrightová. My máme co nabízet, akorát se to nedělá soustavně.

Mikrofon už běží. Další otázka byla tady.

Publikum: Michal Hoda, Filozofická fakulta, student. Chtěl bych se zeptat paní ministryně, jak se hledí ve Washingtonu na české spojení v NATO, například. A jestli nemá pocit, že Spojené státy poněkud selhávají se své úloze vysvětlovat své cíle v zahraniční politice i v tomto spojení. Řada spoluobčanů má názor třeba ohledně Afghánistánu, což je velký problém momentálně, že Spojené státy tam vedou jakousi vlastní válku, ačkoli v době, kdy se stal útok na New York a kdy byly zasaženy věže, tak ten pocit sounáležitosti, solidarity tady byl a bylo chápáno, proč Spojené státy jdou do Afghánistánu. A dneska, o něco později, když se válka začíná protahovat, komplikovat, tak se dost často setkáváme s názorem, že Spojené státy tam vedou jakousi vlastní divnou válku proti komusi, kdo nás nezajímá, a do níž jsme vtahováni. Chtěl bych se zeptat vás, s ohledem na to, že už nejste aktivní diplomatkou a že můžete hovořit otevřeněji, jak vlastně ve Washingtonu hodnotí české názory, postoje, a jestli nemají pocit, že v tomto malinko selhávají.

Madeleine Albright: Tady je ten problém, že, jak jste řekl na začátku, v Afghánistánu to začalo tím, že Amerika byla napadena. NATO je založené na článku 5, že když jedna země je napadena, tak všichni budou reagovat dohromady. Já si myslím, že Amerika udělala velkou chybu v tom, že NATO vlastně řeklo, že ten článek 5 pro Afghánistán platí, a Američani na to nereagovali. Tak jsme do toho šli na začátku sami a pak se připojili lidé z NATO.

Já hrozně kritizuji prezidenta Bushe pro plno věcí a jedna z nich je, že vlastně řekl, že to, co se dělo v Afghánistánu, nebylo tak důležité jako to, co se dělo v Iráku. A všechno se přeložilo na Irák a tam jsme šli ze začátku v takové koalici ochotných a najednou se úplně zapomnělo na Afghánistán. Mezitím se děly v Afghánistánu všemožné hrozné věci s Tálíbánem atd.

A teď prezident Obama se k tomu najednou vrací a Afghánistán je největší věc, která ohrožuje NATO a Ameriku, protože jsme všichni v Alianci dohromady za všechny. Problém je v tom, a my ten problém v Americe máme taky, že je to opravdu těžké vysvětlit lidem, co se děje v Afghánistánu. Není těžké říct, proč jsme tam začali, ale proč tam ještě jsme. A jak víte, prezident Obama v této době rozhoduje o tom, co dál. Ale já jsem právě teď v té skupině, která promýšlí, co dál s NATO. A zaměřujeme se na to, co se děje v Afghánistánu a co to vlastně znamená pro NATO a celou Alianci.

A pravda je, že všichni musíme spolupracovat, protože Aliance na tom závisí. Ale musí se také vysvětlovat, proč tam jsme, protože jsme Aliancí demokratických zemí, které potřebují podporu od lidí. A já vidím, že Obama a jiní, ministryně zahraniční Hilary Clinton například, jezdí z jedné země do druhé, viceprezident Biden tady byl prosit o to, aby každý pomáhal víc.

A já si myslím, že ta pomoc může přijít nejenom s vojáky, ale také v jiných věcech, například pomáhat s rekonstrukcí a různými civilními aktivitami. Včera jsme byli v NATO, tam jsem se bavila s veliteli NATO a oni řekli, že potřebují civilní složku. Myslím, že proto může Aliance pomáhat i jinými metodami.

Ale ta Aliance sama je hrozně důležitá a každý v ní musí pomáhat. Ale naši prezidenti atd. musejí vysvětlovat, co děláme a proč, a já bych to vysvětlila takhle: terorismus je všude. A tohle byl útok na Ameriku a příště může být na jiné země a v tomhle musíme držet pohromadě.

Publikum: Jan Hron, Filozofická fakulta, kdysi. Mě by zajímalo, teďka bych se rád dostal k Rusku, protože tady spousta lidí vnímá Rusko jako hrozbu. Tak se chci zeptat, jestli je Rusko nebezpečná země i z pohledu Ameriky.

Madeleine Albright: Já si myslím, že není. Pravda je, že je to těžké opravdu určit, jaké vztahy máme mít s Ruskem. To, co pro mě bylo důležité, když se mluví o tom, jestli jsme my vyhráli válku, nebo jestli ji oni prohráli. Já říkám, že oni prohráli válku, což nejsou jenom jiná slova, ale odkaz na to, že se vlastně jejich systém úplně rozpadl. A že to, co se dělo v devadesátých letech a později, to se nikdy předtím nedělo. Jak snížit moc těch, kteří byli vlastně nepřátelé, to se nikdy předtím nefešilo.

My jsme to chtěli dělat s respektem, aby to opravdu bylo řešeno dobře. Rusové si teď vymysleli, že jsme na ně nebyli v devadesátých letech dost hodní. A proto jsou to takové divné vztahy, protože oni chtějí být velká země, která si myslí, že země, které jsou okolo nich, jim ještě patří. A pravda je, že musíme mít s Rusy nějaké realistické vztahy. A na tom se pracuje. A když viceprezident Biden mluvil o „resetování“, tak to znamená, že opravdu hledáme nějakou podobu vztahů s Rusy, abychom mohli na některých

problémech pracovat spolu, například na Íránu nebo na globálním oteplování a jiných věcech, na kterých musíme. A tohle se týká také otázky lidských práv, musíme říkat to, co si myslíme. Že když se dějí hrozné věci například v Gruzii nebo v Číně, že o tom musíme hlasitě mluvit. Takže je to takové: Spolupracujme, kde můžeme a soupeřme, kde musíme.

Jan Urban: Na balkóně.

Publikum: Dobrý den, Šmejkalová Lenka, Právnická fakulta Univerzity Karlovy. Já se vrátím zpátky k té demokracii. Česká republika je demokratickou po dvacet let, pro mě je to celý můj život, ale co se týče politiky a historie, tak je to jako nic. A sám tatíček Masaryk vždycky říkal, že aspoň sto let je potřeba pro tu demokracii. Já si myslím, že naše demokracie je v tuto chvíli relativně ve velké krizi, ale je to zřejmě proto, že nemáme lidi, nemáme reprezentanty, které bychom mohli respektovat. Proto bych se chtěla zeptat, jestli máte nějaký recept na to, jak získat řekněme politiky hodné respektu. Děkuji.

Madeleine Albright: Já musím říct, že my jsme teď v Americe měli osm let hroznou vládu. A pravda je, že mladí lidé se do toho pustili a máme celou novou generaci politických lidí v Americe. To, že Amerika zvolila Baracka Obamu, se stalo, protože mladí lidé se do toho pustili. A byly kampaně, na nichž pracovali mladí lidé. Já jsem momentálně jeden z nejstarších lidí ve Washingtonu. Je to všechno nová generace.

A já vím, že lidi si můžou říct, no, my jsme nešťastní, nebo nás to nebaví, nebo proč bychom si nešli na chatu a nechali všechny ty lidi, ať si dělají, co chtějí. A pravda je, že demokracie funguje jenom, když na ní lidi pracují. Je to práce. A já vím, že tady na začátku zaznělo: „Neříkejte, že to my mladí musíme udělat.“ Ale musíte. Já vím, jaké je to v Americe. Učím na Georgetownské univerzitě, a když bylo po 11. září, tak se lidi najednou úplně změnili a ti mladí lidé si najednou řekli: Musíme něco dělat, tohle je naše země, my na tomhle musíme pracovat sami a nemůžeme to nechat druhým lidem.

A vím, že tady je to trochu jiný, ale my jsme to zvorali, naše generace plno věcí zvorala a já myslím, že vy se do toho musíte pustit. Protože vy musíte být ti politici. A politik není špatné slovo. Pravda je, že demokracie nefunguje bez lidí, kteří nejsou v politice. Lidi musí být v politice.

Já myslím, že důležité je, že vy jste ti lidé, kteří můžou udělat něco, za co vlastně bojovali ti lidé, kteří stáli na Václavském náměstí před dvaceti lety a cinkali klíči. Oni to dělali pro vás. A víte co, já, když jsem zavolala první den, Jirka Dienstbier byl ministr zahraničí, já jsem ho zavolala a já jsem řekla: „Jak vám můžu pomoci?“ a on řekl: „Pomoz studentům.“ Studenti to udělali, to byli vaši rodiče. A já myslím, že je důležité, že vaše generace se do toho musí pustit, a je to práce. Demokracie je práce.

Publikum: Dobrý den, já se jmenuji Ivana Dědicová, studentka už nejsem, ale chtěla bych studentům poděkovat za tuhle akci, je to pro mě jako živá voda. A vás bych se chtěla, paní ministryně, zeptat, jak podle vašich zkušeností a vůbec politického přehledu se na nás jako na republiku, protože to téma je *Role České republiky*, dívá západ, svět. Zejména na poslední dobu - rok, dva. Řekněme předsednictví, potom pád vlády, potom spory, které tady vládnou a zamezují smysluplné politice vůbec nějak fungovat. A jestli to svět vůbec zajímá, jestli se tím někdo zabývá hlouběji a jestli je u nás nějaká aktivně činná politická osobnost, které si svět velmi váží kromě pana Schwarzenberga. Děkuji.

Madeleine Albright: No já myslím, že lidé se dívají. Zprv každý teď oslavuje dvacet let. Když jsem byla ve vládě, tak jsme oslavovali padesát let všeho. Konec války, všecko. A teď se oslavuje těch dvacet let. A každý se zajímá, co se vlastně stalo ve všech těch zemích za posledních dvacet let. A lidi mluví o Německu, a jak se Německo stalo vlastně zase velikánskou zemí, a Angela Merkel, jakou má moc. A opravdu, lidé se na ni dívají jako na důležitou osobnost, která může pracovat s jinými na tom, aby se svět zlepšil.

A já myslím, že lidé se trochu dívají na Českou republiku s tím, že by se tady mohlo dít víc, že to je země, která má zprv inteligentní lidi a obrovské šance udělat něco většího. A jak jsem řekla předtím, je v tom trochu takového rozčarování nad tím, co se nestalo během předsednictví. Každý říká: Tohle je vlastně první země z těch nových, která předsedala EU, a co se vše mohlo stát. A to, že se vlastně ukázalo, co jsem řekla předtím, že demokracie není perfektní systém. Tady byla parlamentem odhlasována nedůvěra vládě, a to ji vlastně rozbilo právě v době, kdy byla potřeba vláda, která funguje. Tak z toho byli lidé trochu rozčarováni.

A myslím, že je teď zase šance, když každý myslí na to, co se stalo před dvaceti lety, to vzít znova a říct: Rozumíme tomu, co se musí stát, musíme na tom pracovat. Já jsem teď dělala nový výzkum veřejného mínění. A je vidět, vy tomu nemusíte věřit, ale že mladší generace, vaše generace je ta, která chce něco dělat. A že starší lidi si už myslí: Nás už to přešlo. Ale opravdu se každý dívá. Já bych měla ten průzkum

vám všem dát, protože je v tom vidět energie, lidé, kteří chtějí něco dělat. Myslím, že se to musí stát. A pro mě, musím říct, Václav Havel je největší hrdina.

Jan Urban: Sem doprostřed, prosím. A pak, když už tady budeme mít mikrofon, tak hned kolega o čtyři řady dál, nebo opačně.

Publikum: Dobré odpoledne, paní ministryně. Aleš Veselý, student politologie. Já bych se chtěl vrátit ještě k té Evropské unii. V dnešním moderním světě se vyvíjejí globální hráči. Jste to vy, Spojené státy, je to Čína, je to Rusko. Vy říkáte, že Evropská unie je potřeba jako partner Spojených států. Nicméně mě jako Evropana by spíš zajímalo, kdy se staneme tím rovnocenným partnerem. Čili konkrétní otázkou je, jak dlouho bude trvat, než se Evropská unie stane rovnocenným partnerem, jakožto globálním hráčem v mezinárodní politice?

Madeleine Albright: Až Evropská unie bude trochu myslet na to, co se děje venku, a ne se pořád dívat na sebe. Když my to v Americe sledujeme, tak je to taková jedna byrokratická věc za druhou. Je plno lidí v Evropě, kteří si myslí, že Amerika nechce silnou Unii, ale my ji také potřebujeme. A právě stále sledujeme ty debaty a doufáme, že bude nějaký nový prezident a nový představitel pro zahraniční politiku, protože potřebujeme partnerství ne jenom ve všelijakých věcech mezi námi, ale například i v tom, co se dá společně dělat v Africe, nebo v centrální Asii atd. Protože máme stejné hodnoty, opravdu bychom tohle mohli dělat. Ale my jsme taková trochu frustrovaná z toho, že se stále, jak my říkáme, díváte jenom na svůj pupík.

Publikum: To byla původně i moje otázka. Já jsem spolužák tady kolegy, politolog z této fakulty. Tu otázku tedy odpíknou na jiný region. Japonský premiér nedávno, ten nově zvolený, plánuje měnu pro Čínu, Japonsko, Jižní Koreu a celou Asii, a tedy asi má podobnou ambici vytvořit Asii jako toho globálního aktéra. Co si o tom myslíte? Děkuji.

Madeleine Albright: Víte co, já si myslím, my vždycky chceme vidět dolar jako standard. Ale na to my nemůžeme mít vliv, jestli to oni chtějí udělat. My máme pochyby, jaká vlastně je hodnota čínského yuanu, jestli je správně hodnocen, a já vím, že Obama o tomhle bude mluvit, až bude v Číně. Je potřeba mít nějakou dobrou měnu, ale opravdu nemám na tohle odpověď. Já jenom vím, že my bychom chtěli, aby dolar byl silný, aby to bylo platidlo, se kterým bychom pracovali. A s eurem.

Jan Urban: Tam vzadu.

Publikum: Dobrý den. Rebeka Vodasová. Já jsem se chtěla zeptat, je asi jasné, že obraz naší republiky v zahraničí teď není moc dobrý. Bylo poměrně jasně řečeno, jaké jsou cíle, to znamená stát se nějakým solidním partnerem, starat se o problémy, které má teď celý svět. Mě by zajímalo kde začít, jestli třeba už je nějaká oblast, kde odvádíme nějakou slušnou práci, ve které nám lze důvěřovat. Prostě jestli je od čeho se odpíchnout. Děkuji.

Madeleine Albright: Pravda je, že neexistuje jeden model. My jsme založili před deseti lety ve Varšavě Community of Democracies. A důvod, proč jsme to dali dohromady, je, aby se demokracie učily jedna od druhé, aby se daly dohromady takové nejlepší postupy. Aby se přihlíželo k tomu, co funguje někde jinde. Neexistuje jeden model, abych si řekla: Tohle je americká demokracie, tohle je německá a tak dále. Nejlepší věc je, když si demokracie pomáhají.

My jsme vytvořili deklaraci ve Varšavě, protože chtěli, aby bylo s Varšavou spojeno něco jiného než pakt, tak jsme tomu říkali Varšavská deklarace. Ale já myslím, že vlastně National Democratic Institute nebo jiné demokracie jsou základem toho, co se člověk musí naučit. Když se na druhém panelu mluvilo o tom, že musí tu být vláda práva, to je hrozně důležité. A pravda je, že ty instituce jsou potřeba. A já jsem byla předsedkyní té organizace, a my jsme si ze začátku mysleli, že nejužitečnější jsou volby. Volby jsou potřeba, ale není to jediná věc v demokracii. V různých zemích jsou problémy s demokracií, že vlastně demokracie nedala dobrý život všem. Tak já teď říkám, že demokracie musí dodávat, protože lidé chtějí volit a jíst, a proto je důležité, aby se s demokracií pojil ekonomický rozvoj.

Ono to všechno jde dohromady. A já jsem byla studentka tak dlouho, že si pamatuji různé teorie o tom, zda je první politické nebo ekonomické, a že něco musí být první a něco druhé. Já si myslím, že to musí jít současně. Takže lidé musejí díky demokracii mít život. A opravdu taky mít práci. A na tom se také lidé musejí naučit ten ekonomický a politický vztah.

Jan Urban: Díky. Máme otázku, tamhle kolega v červeném svetru, bundě, saku. Omlouvám se. Modré tričko.

Publikum: Dobré odpoledne. Paní Albrightová, já bych se vás chtěl zeptat, vy jste zažila diplomacii na poli velkého státu, ale my se tady bavíme o České republice jako o malém státu a já bych vás požádal, jestli byste mohla srovnat ty cesty, jak dobře mezinárodně pracuje velký stát a jak malý. Jaké jsou v tom rozdíly a popřípadě, co je společné?

Madeleine Albright: To je moc zajímavá otázka, protože jsem na to často myslela. Vy tomuhle možná nebudete věřit, ale já jsem sem přijela poprvé jako Američanka v šedesátém sedmém. A pak mi někdo řekl, že můj otec byl odsouzený, tak jsem sem nejezdila tak často. A pak jsem se vrátila v osmdesátých letech, uviděla tu Wendy Luers a Billa Luers, který tady byl našim velvyslancem. A jezdila jsem, když na ambasádu přišli disidenti. Vždycky když jsem přijela, tak jsem myslela na to, jaké by to bylo, kdybychom nikdy neodjeli. Já jsem asi tak stejně stará jako Václav Havel a myslela jsem na to, jaké by to bylo, kdybych tady byla zůstala. Tak pořád myslím na takové věci.

Když já jsem byla jako zástupce v OSN, tak Česká republika tam byla také a pracovali jsme spolu. Taky když jsem byla ministryní zahraničí, tak jsem se často viděla s českým velvyslancem a myslela jsem na tyto věci. To, co je jiné, když člověk reprezentuje jednu z největších zemí na světě, tak ta má všelijaké zodpovědnosti, které malá země nemá. A člověk na to musí trochu myslet. Ale když se malá země spojí s velkou a rozumějí stejné věci, tohle je otázka trochu toho Afghánistánu, tak je to víc, než jeden plus jeden.

Je to vidět, že je to aliance o zodpovědnosti. Ale malá země může také ukázat, jak se chovat důstojně a jak myslet na to být, čím je, a ne jenom najednou se v tom všem ztratit. Ale je to úplně jiný. A já nevím, jestli člověk se dá změnit z toho, že byl reprezentant největší země a najednou malé. Ale je to jiné a je tady plno lidí, kteří tohle dělají, a já myslím, že člověk musí hrát s kartami, které má. Ale musí s nimi hrát. To je stejné, jako když člověk nefunguje v demokracii. My máme karty, to je náš život a s tím musíme hrát. A malá země musí taky hrát tu hru.

Jan Urban: Přátelé, končíme. Já bych poprosil mikrofon. Tak jednu rychlou otázku tam a potom poslední otázku Martinu Bútoru.

Publikum: Tak jedna rychlá otázka. Václav Klaus v těchto dnech řekl, že Armáda České republiky by měla především bránit naši vlast a ne působit v zahraničních misích. Vy ho dnes uvidíte. Řeknete mu na to něco?

Madeleine Albright: Po tom, co jsem o něm dneska řekla, se mnou nebude mluvit. Mě tohle moc zajímá, všechny ty vaše otázky, protože to ukazuje, o čem všem vy přemýšlíte. Jakou roli země jako Česká republika vlastně má a jak může spolupracovat s jinými. Já si myslím, například, že kdyby Česko bylo napadeno, tak vy byste správně řekli, že Amerika něco musí udělat. Vy jste partneri v NATO. A kdybyste byli napadeni, tak my, Američané, máme zodpovědnost něco udělat. A vy stejně, když jste členy NATO, tak vy taky máte tu zodpovědnost. To je ten obchod.

A když jsem sem přijela v devadesátém čtvrtém roku, ještě jsem byla v OSN, ale my jsme přišli opravdu vysvětlit trochu něco jiného – Partnerství pro mír. To byla jedna z těch prvních cest do NATO. A my jsme sem jeli a říkali jsme lidem, že jim nabízíme tohle Partnerství pro mír, ale že NATO není filantropickou organizací, není to stipendijní organizace a že je to zodpovědnost. A tu jste vzali s tím, že jste členy NATO. A já myslím, že to bych mohla říct panu Klausovi.

Jan Urban: A prosím vás, než padne poslední otázka, tenhle problém mně zkazil včerejší noc, protože jsme se hádali s kamarády, jestli česká armáda má patnáct nebo třicet tanků.

Madeleine Albright: A kolik má?

Jan Urban: Prý osmnáct. Mikrofon prosím Martinu Bútorovi.

Martin Bútor: Paní Madeleine, ja to skúsím po slovensky, ale pomaly. Hovorili ste teraz o Aliancii a o NATO. A Aliancia chystá teraz novú stratégiu, tuším, že už siedmu a okrem tých veľkých papalášov v Bruseli, Vy ste predsedníčkou takej rady múdrych...

Madeleine Albright: Starých.

Martin Bútor: ...ktorá má radiť. Čo by malo byť novým strategickým konceptom aliancie? Tak, ak byste nám môhla niečo povedať. A inak medzi vašimi poradcami v tejto rade múdrych není napríklad niekto aj z Českej republiky? Alebo zo strednej Európy?

Madeleine Albright: Není. Zaprvé musím říct tohle: radu vybral generální tajemník. A v NATO je 28 zemí, ale je jenom dvanáct moudrých v té skupině. Ale my jsme začali ten proces a budeme pořádat konzultace ve všech zemích. A posloucháme různé zástupce ze všech zemí, ale Čech přímo v radě není. Ale já něco vím o tom, co se tady děje, a teď toho vím víc, ale budeme se radit, se Slovenskem taky, přijedeme do Bratislavy a tady taky ještě budeme oficiálně.

Jan Urban: Tak. Překvapení je na cestě. A než sem dorazí, tak já si dovolím malou vsuvku jako poděkování. Před zhruba čtyřiceti lety tato tabule byla černá. A jednoho dne začátkem sedmdesátých let sem vkročil nově designovaný vyučující, už nevím čeho, a na té tabuli bylo napsáno jeho jméno, Karel Vaš, a bylo tam napsáno: „Karel Vaš je vrah.“ Karel Vaš byl prokurátor, který odsoudil generála Heliodora Píku k smrti. Takové profesory a učitele nám tehdejší normalizační režim do této učebny a na tuto fakultu dával. Jestliže po čtyřiceti letech tady máte Madeleine Albright, která byla jako Češka původem ministryní zahraničních věcí Spojených států amerických, máte přesně limit té cesty, kterou tahle země za těch čtyřicet let udělala. I ta tabule je bílá, není černá a žijeme na jiné planetě.

Já bych hrozně chtěl poděkovat vám, kteří jste to organizovali, poděkovat naší staré dobré Filozofické fakultě a panu děkanu Stehlíkovi, že tohle umožnili, Inventuře demokracie a všem těm, možná trochu naštvaným mladým, kteří chtěli něco říct a dotáhli to až k tomuto krásnému setkání. Takže díky vám za to, pro nás starší je tohle velká událost.

Madlenko, dovol, abych Ti představil Gao Jü, čínskou nezávislou novinářku a politickou vězeňkyni, bývalého politického vězně, za kterou jsi orodovala jako ministryně zahraničí, aby ji propustili. Ono se to trochu nepovedlo, ona dostala dva roky navíc, ale je to o tom, co Madlenka říkala. Demokracie je práce. Ne vždycky se všechno povede, ale Gao Jü je skutečná persona, obrádkyně lidských práv, která si zaslouží váš potlesk a která chtěla Madeleine Albright poděkovat.

Jestli je v této místnosti někdo, kdo si ještě po tomto myslí, že usilovat o ochranu lidských práv a o něco se snažit nemá smysl, neměl tady co dělat. Mějte se krásně a díky vám za všechno. Děkuji Madeleine Albright.